

Встановлюються питання вдосконалення взаємодії правоохоронних органів між собою, зі ЗМІ та громадськими організаціями при подоланні протидії розслідуванню злочинів. Посібник підготовлений для практичних працівників правоохоронних органів, науковців, викладачів, аспірантів, ад'юнктів і студентів (курсантів) юридичних вузів згідно із нормами спецкурсів "Боротьба з протидією розслідуванню злочинів" і "Організація розслідування злочинів".

В.К. Лисиченко велику увагу приділяв підготовці науково-педагогічних кадрів. Він підготував понад 40 докторів і кандидатів юридичних наук, які працюють не лише в Україні, а й в інших країнах СНД. Багаторічний досвід його наукової роботи нерозривно пов'язаний з активною участю в атестації наукових кадрів.

В.К. Лисиченко був членом спеціалізованих вчених рад Київського НДІСЕ МЮ України Д 26.001.07 Київського університету імені Тараса Шевченка, Д01.56.01 Національної академії внутрішніх справ України, К 70.705.02 Академії прикордонних військ України імені Богдана Хмельницького, Національної академії Служби безпеки України, тощо.

В.К. Лисиченко брав активну участь у рецензуванні наукових статей та входив до складу редакційних комісій багатьох збірників: "Криміналістика і судебна експертиза", "Вісник академії МВС України", "Вісник акаде-

мії СБУ", "Вісник КНУ імені Тараса Шевченка юридичні науки", "Науковий вісник Національного університету ДПС України", "Криміналістичний вісник ДНД ЕКЦ МВС України" тощо.

Віталій Костянтинович користувався заслуженою повагою серед професорсько-викладацького складу та студентів різних навчальних закладів України, в яких він читав лекції.

Серед вихованців В.К. Лисиченка багато відомих юристів-правознавців, науковців, суддів, прокурорів, народних депутатів України. Вимогливість до себе, надзвичайна працездатність, високий професіоналізм, людяність і порядність сприяли набуттю ним авторитету серед широкої юридичної громадськості, вдячності його численних учнів.

1. История отечественной криминалистики. – М: Норма, 1999. – с. 152.
2. Віталій Костянтинович Лисиченко (до 80-річчя від дня народження, на 50-річчя науково-педагогічної і громадської діяльності) упорядник М.Є. Шумило, П.М. Кубрак і В.П. Мазур. – К, 2001. – 31 с.
3. Юридическая энциклопедия. – К., 2001, Т.3. – К., 2001. – С.477.
4. Світлій пам'яті Лисиченка В.К. присвячується // Науковий вісник НУДПС України (економіка. Право), №3 (46), 2009, с. 264-265.
5. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. – М: БЕК, 1997. – 339 с.
6. Аверьянова Т.В., Лысов Н.Н. Краткий библиографический справочник "Советские криминалисты". – Н. Новгород, 1991.

Надійшла до редколегії 10.02.12

УДК: 343.132.1

І. Сервецький, д-р юрид. наук,
В. Редька, ад'юнкт

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМІСТІ ГРОМАДЯН – ПРОГРЕС СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто деякі проблеми, які впливають на формування політичної свідомості громадян. Зроблено висновок, що підвищення політичної активності громадян впливає на позитивну мотивацію у їх сприянні правоохоронним органам у боротьбі зі злочинністю та корупцією.

Ключові слова: особистість, свідомість, політична психологія, політична активність, народні маси, політична культура.

Rassмотрены некоторые проблемы, которые влияют на формирование политического сознания граждан. Сделан вывод, что повышение политической активности граждан влияет на позитивную мотивацию в их содействии правоохранительным органам в борьбе с преступностью и коррупцией.

Ключевые слова: личность, свідомість, политическая психология, политическая активность, народные массы, политическая культура.

Some problems that influence on forming of political consciousness of citizens are considered. Drawn conclusion, that the increase of political activity of citizens influences on positive motivation in their assistance to law enforcement authorities in a fight against criminality and corruption.

Keywords: personality, consciousness, political psychology, political activity, the folk masses, political culture.

Формування демократичного суспільства – це перш за все, процес суттєвих структурних реформ, кінцевою метою яких є поліпшення добробуту українського народу, який можна досягти завдяки підвищенню суспільно-політичної діяльності громадян. Дана діяльність повинна ґрунтуватися на суспільно-демократичних цінностях.

Але, якщо ми дійсно хочемо демократії, ми повинні зрозуміти, що для її досягнення необхідні радикальні зміни у свідомості громадянина. Адже демократичне суспільство вимагає для свого функціонування сформованої демократичної свідомості. Без неї будь-який закон може залишитись тим, чим була Конституція для сталінського суспільства – словами. Правова держава може розвиватися тільки разом з громадянським суспільством, – разом і одночасно.

Заклики до зміни свідомості – це безглузде. Важливіше зрозуміти, а також спробувати змодельювати конкретні шляхи цих змін. Потрібні зміни не лише на рівні державної влади, але і на різних рівнях відносин між людьми (на роботі, на вулиці, в міському транспорті, тощо).

Вивченням проблеми формування громадянського суспільства в державі, що закріплена в Конституції України [1] займалися такі політологи і політичні діячі:

В. М. Литвин [2], М. Погребенський, М. Михальченко, Ю. Левенець [3], М. Лепський та інші.

Проблематикою з точки зору політичної психології займалися такі вчені А. Ашкеназі, Г. Ледерера, Х.-Г. Мозера, П. Шмідта (Німеччина); А. Дорна, С. Московічі, А. Першерона (Франція); М. Біллінга, А. Семюеля, Х. Гаета (Велика Британія) та ін.

Цей процес є довготривалим, багатоетапним та віддаленим у часі, проте висвітлення цієї теми вже сьогодні займає чільне місце серед науковців, журналістів та політиків. Дана тема пронизана різноманітним підходів та оцінок до її висвітлення, політичними та ідеологічними розбіжностями.

Мета нашої статті визначити окремі проблеми, які впливають на формування політичної свідомості особистості та політичної культури громадян, що є основою їхнього сприяння правоохоронним органам.

З досвіду високо розвинутих демократичних країн ми бачимо, що активна допомога громадян у розкритті і розслідуванні злочинів несе за собою відкритий характер і вважається за честь, адже довіра до правоохоронних органів серед населення є ознакою демократи-

чного суспільства, де закон оберігає твою честь і гідність і ти є частиною цього закону.

На нашу думку основною проблемою сприяння громадян у допомозі правоохоронним органам є їхня недовіра до правоохоронної системи взагалі, тобто, сучасна політична свідомість громадян.

Ми вважаємо, що основним напрямком формування європейського демократичного суспільства в Україні є підвищення рівня політичного активності [4] (засіб захисту та обстоювання своїх прав та інтересів) серед населення і тим самим подолання політичної бездіяльності – апатії (відсутність інтересу до політичної діяльності) [5, с. 37], аномії (стан психіки людини, коли вона відчуває, що фактично політичне життя проходить мимо неї) [6, с. 177]. Стан аномії у індивіда може бути наслідком впливу об'єктивних умов політичного життя, політичної системи, політичного режиму. Воно пов'язано зі структурними відносинами панування і підкорення, присвоєння та експлуатації влади і контролю в суспільстві.

Тобто формування політичної активності у громадян є чітке усвідомлення їхнього місця у захисті своїх прав і законних інтересів. Наприклад, для свідомого громадянина міліція – це інструмент захисту їхніх прав та інтересів, що мають свій інструментарій (оперативно-розшукова діяльність), щодо захисту прав громадян. А громадянин тим самим повинен сприяти працівникам міліції, тобто надавати необхідну допомогу.

Політична активність громадян повинна формуватись ще з дитинства, починаючи з виховання батьків та навчанням у закладах системи освіти.

Процес засвоєння індивідом упродовж життя політичних знань, норм і цінностей суспільства, до якого він належить називається *політична соціалізація*.

Політична соціалізація передбачає комплекс заходів, які готують людину до життя у сфері політики, визначають її політичну поведінку, впливають на уподобання та рішення. Високий рівень політичної соціалізації громадян є передумовою високого рівня розвитку суспільних відносин та їх стабільності [7].

Даною проблематикою займається така наука як *політична психологія*, адже психологічні і біологічні елементи (мислення, темперамент, воля, пам'ять, стан фізичного і психологічного здоров'я, стать, вік тощо) також здійснюють вплив на політичну поведінку людини [6].

Політична психологія – наука, що вивчає психологічні компоненти і феномени (ціннісні орієнтації і певні судження, які пов'язані із політикою, погляди, настрої, почуття, волю, особливі риси характеру, потреби, мотиви, традиції та ін.), що формуються у людей в результаті соціально-політичних відносин і реалізуються в політичних діях індивідів, соціальних груп, класів, народів і націй. До сфери дослідження політичної психології входить те, як психологічні чинники допомагають визначити політичну поведінку [8]. Предмет політичної психології в цілому – це політика, як особлива людська діяльність, яка має власну структуру, суб'єкта та рушійні сили [9]. Її головне завдання полягає в аналізі психологічних механізмів політики та виробленні практичних рекомендацій з оптимального здійснення політичної діяльності на всіх її рівнях [10].

Отже, об'єкт політичної психології – політична участь, політичне лідерство, політичні цінності та настанови; мотиви, що впливають на політичну поведінку, індивідуальну, групову та масову свідомість [11].

Предметом політичної психології є внутрішні, психологічні механізми політичної поведінки суб'єктів політичної діяльності. Д. Кнутсон вважає, що предметом політичної психології є психологічні компоненти політичної поведінки людини, соціальних груп і цілих наро-

дів, дослідження яких дозволяє застосувати психологічне знання до пояснення політики [12].

Ми вважаємо, що основний вектор дослідження даної дисципліни повинен зосереджуватись на політичній сфері суспільства через вплив та взаємодію з нею психологічних компонентів.

До структури політичної психології входять: політичні потреби, інтереси, почуття, настрої, традиції.

Політична потреба – базовий елемент політичної психології, це ті потреби, задоволення яких пов'язані зі здійсненням влади. Вони можуть бути лише тим чи іншим чином стосуватись влади, а можуть виявитись безпосередньо у прагненні до її задоволення і здійснення.

Політичні інтереси – це усвідомлені політичні потреби. Залежно від відмінностей у політичних інтересах одні й ті самі явища політичного життя можуть порізно сприйматись його учасниками, що формує відповідні політичні почуття, настрої, емоції, тощо.

На відміну від настрою, *політичні традиції* більш стійкою складовою політичної культури (це установленні норми політичної поведінки, політичні цінності, ідеї, звичаї, що передаються з покоління у покоління) [13, с. 482].

Кожній людині властиве індивідуальне ставлення до політики, її участь у політичних процесах залежить від особистісних характеристик, а також від конкретних матеріальних, соціально-культурних, політико-правових умов. Так, малоосвічена, з низькою політичною культурою людина найчастіше є простим об'єктом політичного впливу, маніпулювання з боку інших; у суспільствах з високорозвиненими демократичними засадами і нормами безпосередню участь у політичних процесах беруть значно більше людей, ніж у суспільствах з низьким рівнем демократії [15].

Політична участь – це втягнення (залучення) членів соціально-політичної спільноти в існуючі всередині неї політичні відносини і структуру влади [16]. Більш конкретно політична участь розглядається як участь громадян у певних справах держави:

- узгодження свого життя, діяльності з органами влади відповідно до основних конституційно-правових норм;
- участь у виборчих кампаніях, референдумах, формуванні представницьких органів різних рівнів – від місцевих до центральних;
- участь у демонстраціях, мітингах, пікетуваннях, інших масових політичних акціях;
- участь у діяльності політичних партій, громадських об'єднань, в інших організованих формах політичного процесу;
- безпосередня політична діяльність у формах і на посадах, пов'язаних з виконанням функцій представника влади, депутатського корпусу тощо;
- політична діяльність, яка фактично є для людини основним заняттям, джерелом її існування. Це державні діячі, лідери політичних партій, об'єднань, теоретики-ідеологи та ін.

Політична діяльність – складова соціальної діяльності, специфічна особливість якої полягає в спрямованості на реалізацію політичних інтересів суб'єктів політики і насамперед на завоювання, утримання та реалізацію влади.

У політичній діяльності вирізняють кілька типів політичної поведінки людини:

- *конформізм* пов'язаний з орієнтацією на чужу думку, погляд, підтримку будь-якої позиції. Така поведінка є відповідним пристосуванням, політичною лояльністю, позицією "як усі, так і я" [16] Людей з подібною політичною позицією активно використовують політики-маніпулятори, авантюристи, всі, хто у своїй діяльності

вдається до дешевого популізму;

➤ *політичну індиферентність* – байдуже ставлення до політики, відчуженість від неї. Люди цього типу вважають, що їх участь у політиці безперспективна, не потрібна.

➤ *політичний активізм* – притаманний тим, кого реальний стан не лише в політиці, а й у суспільстві загалом абсолютно не влаштовує. Люди з таким типом політичної поведінки активно залучаються до політичного, суспільного життя, глибоко переконані, що саме завдяки їх особистій участі стан справ у суспільстві зміниться на краще. Саме з таких громадян формуються справжні політичні лідери: традиційні ("як робили до нас, так робимо і ми"); легальні, або бюрократичні (лідерство посади, а не реальних дій); харизматичні (лідерство, як кажуть, від Бога, як історична необхідність).

Залежно від характеру поведінки політики, учасники політичного процесу поділяються на лідерів, активістів, послідовників, лідерів громадської думки.

➤ *Лідери*, як правило, очолюють політичний рух завдяки підготовленості, авторитету, соціальному статусу тощо [17, с. 112].

➤ *Активісти* виступають посередниками між лідерами і тими, хто йде за ними, підтримує їх. Фактично вони впливають на рядових учасників політичних дій і процесів, дещо змінюють стратегію і тактику політичного дійства, а головне – активно допомагають лідерам у їх діяльності [18, с. 99].

➤ *Послідовники* мають різний ступінь політичної, соціальної активності, в цілому підтримують ідеї лідерів, але з певних причин не досить чітко усвідомлюють навіть власні інтереси у політичній боротьбі і тому менш активні, ніж активісти [18].

➤ *Лідери громадської думки* не стільки організа-торською, організаційною діяльністю, скільки інтелектуальною (особливо в засобах масової інформації) підсилюють емоційне, психологічне напруження навколо політичних проблем, до яких привернуто увагу багатьох людей [19, с. 25].

Як вже було сказано рівень політичної активності особистості залежить від рівня її політичної свідомості.

Політична свідомість – система теоретичних і повсякденних знань, оцінок, настроїв і почуттів, за допомогою яких відбувається усвідомлення політичної сфери соціальними суб'єктами – індивідами, групами, класами, спільнотами [13, с. 481].

Сучасна політика в Україні так часто змінюється, що виникає проблема у пристосуванні до цих змін особливо у простих громадян, яким все важче і важче здійснити свій вибір, вибрати свідому правильну позицію. Саме тому сьогодні громадяни стають жертвами різного роду маніпуляцій зі сторони політиків, які використовують сучасні технології.

Політична свідомість виникає, коли особистість усвідомлює свою групову належність та ідентичність, неможливість реалізації своїх групових інтересів без вступу в певні відносини з політичною владою, а також з'ясування людиною своєї належності до певних політичних позицій, усвідомлення свого громадянського статусу суб'єкта, наділеного правами, свободами, можливостями впливати на владу.

Політична свідомість формується шляхом:

➤ критичного осмислення соціально-політичної дійсності, поступова раціоналізація чуттєвих уявлень людей, узагальнення наявної інформації;

➤ усвідомлення мети партійного або політичного руху, приєднання до оцінки і норм вже сформованої громадянської поведінки;

➤ емоційне прилучення до віри у справедливість

Стійкість форм у політичній свідомості особистості впроваджуються у його політичну культуру.

Політична культура – сукупність стійких форм політичної свідомості й поведінки, а також характеру і способів функціонування політичних інститутів у межах певної політичної системи, які виявляються в діяльності суб'єктів політичного життя суспільства [13]

Політична культура є складовою політичної системи і відіграє надзвичайно важливу роль у її функціонуванні. Вона впливає на форми, функціонування і розвиток політичних інститутів, зумовлює політичну поведінку широких мас. Стійкість і життєздатність будь-якої політичної системи залежить від ступеня відповідності її цінностей цінностям політичної культури більшості громадян.

Особливо важливу роль у функціонуванні політичної системи відіграє єдність, або однорідність, політичної культури, з якою безпосередньо пов'язана стабільність суспільства.

Тому в даній ситуації потрібно звернутись до історії нашої держави. Безумовно важливо зрозуміти, що вчора ми жили в одній державі, але сьогодні важливо зрозуміти, в якій саме державі ми жили?!

Головна ознака держави – це її *народні маси*.

Саме народні маси, не еліта є показником демократичного суспільства. Підвищення рівня життя звичайно-го пересічного громадянина (середнього класу) є показником рівня громадянського суспільства, що є однією з головних ознак правової держави. Народні маси – явище досить таки широке.

Народність (грецькою – (*етнос*)) – поняття багато-планове. Частіше за все в цей термін вкладається таке значення: *етнос* – це історична спільність людей, яка склалася на певній території та володіє стабільними особливостями мови, культури і психічного складу, а також усвідомленням своєї єдності і відмінності від інших [5, с. 300]. Народ відрізняється від племені тим, що плем'я утворене з родів на основі шлюбних і родинних зв'язків. Народи об'єднуються на основі консолідації – рівно-правного об'єднання народів, інтеграції – злиття, асиміляції – поглинання одного народу іншим. На основі політико-господарського об'єднання формуються нації.

Нація – конкретно-історична форма спільності людей, об'єднаних єдиною мовою і територією, глибокими внутрішніми економічними зв'язками, певними рисами культури і характеру [5, с. 320]. Нація може включати в себе народності, що різняться культурними особливостями (до українців належать бойки, лемки, гуцули).

Звідси бачимо, що Україна на світовій карті як незалежна держава сформувалась двадцять років тому, але її звичаї, традиції, тобто сама українська культура існують дуже давно і не змогла викоринитися навіть за умов існування тоталітарних режимів.

Отже характерними рисами політичної культури є те, що вона:

- продуктом природно-історичного розвитку суспільства, результатом колективної політичної творчості;
- має тотальний характер, за яким політичні відносини суспільства насичені політичною культурою;

➤ фіксує стійкі зв'язки та відносини між сторонами політичного процесу, закріплює стабільні елементи політичного досвіду;

➤ характеризує політичну свідомість та політичну поведінку основної маси населення;

Тому на нашу думку політична культура в Україні перебуває в стані "перехідного періоду" від тоталітарної системи до плюралістичної, що виражається у відході від ідеї комунізму до демократії.

Зі світової історії ми бачимо, що перехід від будь-якої ідеї до іншої займав не менше 50 років, а то і століття.

Але це не означає, що треба ні чого не робити, а просто сидіти і чекати, коли все стане на своє місце.

Ще однією проблемою у формуванні політичної свідомості громадян є існування фрагментарного типу культури. Її існування пов'язано із наявністю у суспільстві полярих політичних субкультур та їх великою розбіжністю (Західна Україна, Східна Україна, Автономна Республіка Крим). Вона спричиняє нестабільність у суспільстві, неповагу до загальнолюдських, загальнонаціональних цінностей, інтересів та ідеалів, намагання підняти над ними регіональні, групові, партійні, що стримує прогресивні зрушення в суспільстві.

Висновки.

Процес політичної соціалізації характеризується протистоянням двох основних тенденцій: з одного боку – зростанням суспільної потреби у розвитку політичної свідомості особи, а з іншого – відчуженням людини від державного життя та від прийняття політичних рішень. Такі тенденції спостерігаються, зазвичай, на перехідних етапах розвитку суспільства. У цьому аспекті роль школи, вчителя є визначальною, адже ранні етапи політичної соціалізації придатні для переорієнтації особи, бо її політичні знання та погляди ще не повністю трансформувалися у переконання. Як стверджують дослідники, саме дитячі та юнацькі роки є найважливішими як для соціалізації загалом, так і для політичної соціалізації, а прогалини у соціальному та політичному розвитку загрозливі для майбутнього. Тому роль педагога у політичній соціалізації особистості є надзвичайно відповідальною та вимагає тактовності й наполегливості.

Отже, підвищення рівня політичної активності серед громадян є їх сприяння у здійсненні державної влади в країні в тому числі у пріоритетних напрямках боротьби зі злочинністю і корупцією.

Можна назвати наступні риси свідомого громадянина, який вступає у політику з чітко усвідомленими інте-

ресами, співвідносить з інтересами соціальних груп (тобто тих, з котрими він себе ідентифікує):

- сформовані ідеологічні орієнтації, які допомагають йому робити політичний вибір ("окрім мене це ні хто не зробить!");
- навчений прийнятних для суспільства "правил політичної гри", особливо терпимості та толерантності;
- готовий брати активну участь у політиці і тим самим допомагати державі боротись злочинним елементом.

1. Конституція України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 30, ст. 141. 2. В. Литвин дис.... Докт. Юрид. Наук "Политическая арена Украины: действующие лица и исполнители (Общественно-политическое развитие Украины во второй половине 90-х годов)". 3. Левенець Ю.Я., Войналович В.А. Проблеми української політики: аналітичні доповіді Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2010. – 410 с. 4. Політична активність крізь призму політичного маніпулювання та політичного відчуження / Л. Кучма // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв. – 2007. – Вип. 19. – С. 108-112. 5. Новий тлумачний словник української мови. У трьох томах. Укладачі: В. Ярмоленко, О. Сліпущко. – К., 2001. Том 1, с. 926. 6. Політологія: Підручник видання 2. За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенко, Київ "Академія" 2001. 7. Соціологія: курс лекцій. Радугин А.А., Радугин К.А. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Центр, 1999. – 160 с. 8. Почепцов Г.Г. Информационные войны. Киев: Вахлер, 2000. – С. 20. 9. Ольшанский Д.В. Основы политической психологии. – Екатеринбург: "Деловая книга", 2001. – 477 с. 10. Ирхин Ю.В., Зотов В.Д., Зотова Л.В. Политология: Учебник. – М.: Юрист, 2002. – 511 с. 11. Юрій М.Ф. Політологія: Навчальний посібник – К.: Дакор, КНТ, 2006. – 416 с. 12. Политическая психология. Учебное пособие для вузов / Под общей ред. А.А. Деркача, В.И. Жукова, Л.Г. Лаптева. М.: Академический Проект, Екатеринбург: Деловая книга, 2001. – 846с. 13. Шияхтун П.П. Політологія (теорія і історія політичної науки) Підручник для студентів ВНЗ. – К.. "Либідь", 2002. – с. 573. 14. Голобуцкий А. Цифровая демократия: реалии и перспективы // Электронное правительство и электронная демократия. Сборник докладов. II Международная конференция, Киев. 12 апреля 2002 г. – К., 2002. – С. 37-39. 15. Громадяни у пошуках інформації: українські реалії. Під ред. І. Підлуської. – К.: Агенство "Україна", 2005. – 178 с. 16. Большой психологический словарь / под редакцией Б. Г. Мещерякова и В. П. Зинченко. – 4-е издание, расширенное. – Москва: АСТ, Прайм-Еврознак, 2009. – 816 с. 17. Гасвський Б.А. Сучасна українська політологія. – К., 1999. 18. Брегеда А.Ю. Основы политологии. – К., 1997. 19. Абульханова-Славская К. Деятельность и психология личности. – М., 1980.

Надійшла до редколегії 08.02.12

В. Шибіко, канд. юрид. наук, проф.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ОСОБИ ДО ПРАВОСУДДЯ

У статті розглянуто ознайомлення з матеріалами кримінальної справи у розумні строки як складову права учасників процесу на захист своїх законних інтересів і як повноваження органів досудового розслідування, прокурора і суду, пов'язане із забезпеченням зазначеного права і їх ознайомленням з матеріалами справи для прийняття законного, обґрунтованого і справедливого рішення у справі.

Ключові слова: кримінальний процес, ознайомлення з матеріалами справи, право на захист, доступ до правосуддя, розумний строк.

В статье рассмотрено ознакомление с материалами уголовного дела в разумные сроки в качестве составляющей права участников процесса на защиту своих законных интересов и в качестве полномочия органов досудебного расследования, прокурора и суда, связанного с обеспечением указанного права и их ознакомлением с материалами дела в целях принятия законного, обоснованного и справедливого решения по делу.

Ключевые слова: уголовный процесс, ознакомление с материалами дела, право на защиту, доступ к правосудию, разумный срок.

The article focuses on familiarization with materials of a criminal case within reasonable terms as a constituent part of proceedings participants' right to a defence of their lawful rights and as the authority of bodies of pre-trial investigation, prosecutor and the court related to ensuring the designated right and the familiarization with materials of the case in order to render lawful, substantiated and fair judgment in a case.

Key words: criminal procedure, familiarization with materials of a case, right to a defence, access to justice, reasonable term.

Відповідно до ст.124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами (1, с.88). За ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція) кожна людина має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення (3, с.31).

Проте в умовах посилення законодавцем України тенденції до обмеження процесуальної активності суду, передусім у залученні нових доказів з метою всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, про що свідчить і вилучення з ст. 296 КПК України Законом України від 21 червня 2001 року (5) частин 5 і 6, які дозволяли суду у підготовчій частині судового засідання з своєї ініціативи витребувати докази, і водночас зростання значення розширення сфери дії принципу змагальності сторін, яку, згідно з п.4 ч.3 ст.129

